

Stockholm 21 juni 2015

Remissvar angående SOU 2015:15 Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring.

Sammanfattande synpunkter

Djurskyddet Sverige är en djurskyddsorganisation och vi väljer därför att helt koncentrera vårt remissyttrande kring delarna som rör just djurskydd. Övriga delar har vi inga synpunkter på och kan inte bedöma om förslagen är bra eller dåliga för svensk konkurrenskraft. Men vad gäller förslagen avseende förändringar i lagstiftning gällande djurskydd kan vi med vår samlade kompetens och långa erfarenhet med säkerhet säga att förslagen skulle innebära en rejäl försämring för svenska djur, något vi kraftigt motsäger oss.

Vi tror oss också veta att vår åsikt om hur viktig djurens välfärd är delas av en stor del av svenska folket, något utredningen också lyfter. Därigenom tror vi också, tvärt emot utredaren, att ett försämrat djurskydd också skulle drabba svensk animalieproduktion negativt. Vi menar att svensk produktion bör bli bättre på att lyfta fram djurvälferden som en konkurrensfördel, exempelvis genom bättre märkning.

Utredningens arbete

I redovisningen av hur utredningen arbetat framgår vilka representanter som ingått i utredningen samt vilka organisationer man träffat och diskuterat med (s. 32). Där framgår och djurskyddsintressena helt lyst med sin frånvaro i utredningen och att man inte träffat någon djurskyddsorganisation. Det är mycket anmärkningsvärt när en så stor del av utredningen berör just djurskyddsfrågorna. Att den expertis som vi besitter samt det perspektiv vi företräder inte funnits med i utredningen speglas tydligt i förslagen, där omsorgen och kunskapen om djurvälferd tyvärr nedvärderas.

För att undvika att detta fortgår har vi nu gemensamt med Djurens Rätt, World Animal Protection och Svenska djurskyddsföreningen utsett en gemensam representant. I en skrivelse som skickats till Näringsdepartementet har vi framfört önskemål om att denne representant får delta i det framtida arbetet med livsmedelsstrategin.

Inte heller konsumentperspektivet har funnits representerat i utredningen, trots att det är konsumenterna som är målgruppen för arbetet. Vi vill därför särskilt lyfta remissyttrandet från Sveriges konsumenter, där vi är en av 26 medlemsorganisationer.

Fördelar med det svenska djurskyddet

Utredningen lyfter på flera ställen fördelarna med svensk livsmedelsproduktion och framför allt animalieproduktionen. Dels har den svenska produktionen lägre klimatpåverkan, färre bekämpningsmedel samt att den biologiska mångfalden gynnas av betande djur. (s.35). Utredningen påpekar också att Sverige har EUs lägsta antibiotikaförbrukning samt att detta beror på vår höga djurskyddsnivå (s.36). Vi instämmer i denna beskrivning och menar att denna utgångspunkt bör leda till andra slutsatser än utredningens, dessa starka fördelar bör värnas och användas som en konkurrensfördel.

Trend med ökade vegetabilier

Utredningen pekar på några ställen (ex. s.36) på att den svenska produktionen av vegetabilier ökar, tvärt emot animalieproduktionen. Dock ges inte detta något större utrymme i utredningens slutsatser och förslag. Vi ser att en framtida konsumtion behöver innehålla mindre men bättre kött och en ökad andel vegetabilier. Detta både av hänsyn till klimatet, för djuren och människors hälsa. Att Sverige kan ligga i framkant i produktionen av vegetabilier, såsom vissa grönsaker, frukter, rotfrukter och baljväxter anser vi är mycket positivt. Även här ser vi att märkningen av svenskproducerat skulle kunna förbättras och lyftas fram som ett försäljningsargument med utgångspunkt från miljöskäl och sysselsättning.

Vision 2030

Den vision som utredningen beskriver för hur livsmedelsproduktionen i Sverige ska se ut om 15 år anser vi vara alltför lam. Vi instämmer i delen som beskriver hur konsumenter lättare ska kunna göra medvetna val genom tydligare märkning samt att den offentliga upphandlingen bättre ska kunna gynna svensk produktion. (s. 43) Men att konsumenter; privatpersoner såväl som offentliga upphandlare, ska välja svenskt baseras på att svenska livsmedel innehåller mervärden för djur och natur och här är utredarens vision långt ifrån tillräcklig. Att tala om ”höga ambitioner när det gäller djurhälso-, miljö-och sociala faktorer” samt att ”den svenska animalieproduktionen utmärks av god djuromsorg och medicinska preparat används sparsamt” är förvisso bra men långt ifrån den nuvarande ambitionen om att Sverige ska ha världens bästa djurskydd och världens lägsta antibiotikaanvändning.

Att djuromsorgen inom EU ska höjas(.44) instämmer vi i, men vi tror inte att detta bäst görs genom harmonisering utan genom fortsatta minimiregler samt en bättre kontroll av redan gällande EU-regler.

Översyn av djurskyddslagen

2011 presenteras en omfattande utredning av den svenska djurskyddslagen (SOU 2011: 75). I den utredningen fanns både lantbruksintressen såsom LRF och djurskyddsintressen såsom Djurskyddet Sverige och Djurens Rätt med som experter. Förslaget är genomarbetat och på många håll mycket bra. Förslaget till ny djurskyddslag bereds fortfarande av Näringsdepartementet. Att i detta läge föreslå ytterligare en ny översyn av djurskyddslagen (s.75) kan vi inte se skulle gynna någon part (mer än den statliga byråkratin). Regeringen bör istället skyndsamt lägga fram förslaget till ny djurskyddslag.

Beteskravet

I en bisats till förslaget till ny översyn av djurskyddslagen nämns att beteskravet bör ses över särskilt. (s.75) Utredaren för fram att det skulle vara svårt för mjölkbönder att få tillgång till tillräcklig betesmark samt för fram att många kor idag går i lösdrift (s. 79). Lösdriften kan dock inte ersätta bete och vi menar att beteskravet både har starkt stöd inom forskning om kors välfärd samt ett starkt stöd hos svenska konsumenter. Detta märks inte minst i det stora intresset för kosläpp samt att reklamen för mejeriprodukter använder just betande kor för att sälja.

Vi vill också påpeka att EU helt saknar lagstiftning för mjölkkor, så att luckra upp den svenska lagstiftningen för att vila på EUs vore särskilt bekymmersamt.

Kontrollprogram

Utredningen menar att den svenska djurskyddslagen ska sänkas till en EU-gemensam lag (som förvisso ska vara högre än idag enligt utredarens önskemål). Att Sverige ändå ska ha ett generellt bättre djurskydd än övriga EU, i alla fall i delar av produktionen, framstår dock som önskvärt enligt

utredaren. Detta anser man ska lösas genom frivilliga branschöverenskommelser och framför allt genom kontrollprogram (s.44).

Erfarenheter både från Sverige och andra länder (World Animal Protection, djurskyddsindex 2015) visar att kontrollprogram inte har den önskade effekt som utredaren lyfter fram. Det som fungerar är lagstiftning med tillhörande kontroller. Även i Sverige ser vi att kontrollprogrammen snarare utnyttjas för att sänka djurskyddsnivån under lagen (se exempelvis Svensk fågels kontrollprogram avseende beläggningsgrad samt Sveriges grisföretagares ansökan om att få fixera grisar samt avvänja kulingar tidigare i ett kontrollprogram). Det som fungerar utöver lagen är KRAV-märkningen samt ekologisk produktion och här ökar konsumtionen.

Svenskar har en i jämförelse med andra europeer mycket hög tilltro till staten och fattade lagar. En stark djurskyddslag tillsammans med en tydlig ursprungsmärkning är således en bättre garant, både för djurens välfärd och för svenska konsumenters tilltro.

Vi menar också att djurskyddslagen fortsatt ska vara förebyggande och peka ut den lägsta accepterade miniminivån. Den nivån ska vi gemensamt och politiskt ta ansvar för genom lagstiftning. Sedan är det fritt fram att genomföra förbättringar utöver lagen och gärna märka dessa produkter särskilt, såsom ex. KRAV. Men ansvaret för att kor ska tillåtas gå på bete, grisar inte fixeras eller få svansarna avklippta eller att djur inte ska ges antibiotika i förebyggande syfte ska inte lämnas över på marknaden.

Det diagram som utredaren presenterar på s.85 där nivån på EU:s gemensamma djurskyddslagstiftning höjs samtidigt som den svenska sänks och där nationella branschöverenskommelser landar på en högre nivå än dagens svenska djurskyddslag har ingen faktamässig bakgrund överhuvudtaget. Det är ett rent önskescenario utan någon vetenskaplig relevans som förvisso kan passa in i en vision men som en del i kapitlet ”regler och villkor” håller den inte alls måttet för en statlig utredning.

Vetenskapligt råd

Utredningen lyfter fram ett av förslagen från Djurskyddslagsutredningen, nämligen att inrätta ett vetenskapligt råd (s.75). Detta tycker vi är positivt. Att rådet ska inrättas ”underledning av SLU” (s.82) tycker vi också är mycket bra. Dock blir det oklart vad detta råd ska ha för status när utredaren sedan säger att ”nationella regler och krav som går utöver den (EU)gemensamma nivån bör vara väl motiverade och noga prövas, bl.a. vad gäller deras effekter på konkurrenskraften”(s.75). Här är det alltså inte effekterna för djuren som ska väga tyngst, något vi tycker är oacceptabelt. Utredaren nämner inte någonstans att djur är levande, kännande varelser och att vi som människor har ett stort ansvar i att minimera djurens lidande. Detta menar vi bör vara utgångspunkten för det vetenskapliga rådet.

Den lagstiftning med tillhörande föreskrifter och råd som finns i Sverige idag är baserad på fakta och vetenskap. Däremot har forskning om djurs välfärd låg status i flera andra EU-länder och här är snarare problemet att lagstiftningen helt bortser från fakta och beprövad vetenskap när det handlar om djur.

Förprovning

Utredningen föreslår att Jordbruksverket ska utreda möjligheterna och konsekvenserna av att ta bort det obligatoriska kravet om förprovning (s.75). Under förutsättning att Jordbruksverket tillskjuts medel för detta har vi förvisso inget emot en ordentlig utredning på området men vi ser att det skulle innebära problem om förprovningen försvann, framför allt för lantbrukare som gör stora

investeringar i byggnader. Förprovningen fungerar idag som en garant för att stallar som ska byggas eller byggas om uppfyller kraven och därmed inte riskerar att behöva byggas om efter en kontroll.

Ursprungsmärkning

Vi delar utredarens uppfattning om att arbetet med ursprungsmärkning bör fortsätta (s.76). Dock tror vi inte att det kommer att lösas genom frivilliga branschöverenskommelser utan vi önskar få politiska beslut om ursprungsmärkning, både från svensk sida samt inom EU. I märkningen bör framgå var djuren fötts, vuxit upp samt slaktats.

Konsumenternas betalningsvilja

Utredningen är mycket motsägelsefull vad gäller konsumenternas vilja att betala för gott djurskydd. Å enda sidan hänvisas till undersökningar som visar att ”det som anses utmärka svensk mat är hög kvalitet och omtanke om djur och miljö”, att ”närmare 80% anser att svenska bönder producerar råvaror av hög kvalitet” samt att ”produktens kvalitet är viktigast för betalningsviljan” (s.121) men å andra sidan säger utredaren att ”animalieproduktionen har minskat, vilket tyder på att betalningsviljan för ett gott djurskydd inte är tillräcklig för att uppnå lönsamhet i produktionen”. (s.76) Det finns dock inga belägg för det uttalandet. Samtidigt konstateras av ”under 2014 har det emellertid noterats en minskad import av gris och nötkött.” (s.77) Inte heller här görs någon analys av orsakerna. Under den tiden vet vi att många butiker lyft fram det svenska köttet samt i flera fall t.o.m. slutat sälja visst utländskt kött samt slutat använda ex. dansk fläskfilé som lockvara. Dessa initiativ tillsammans med medias bevakning av utländsk djurindustri tror vi har lett till denna utveckling. På flera områden, såsom mejeriprodukter, saknas en tydlig märkning varför det inte går att dra slutsatser om konsumenternas betalningsvilja på detta område.

Utredaren gör sedan en logisk kullerbytta. Å ena sidan konstaterar man att ”ett gott djurskydd har djup förankring hos många konsumenter, vilket ökar betalningsviljan för svenska produkter.” (s.79) Denna bild stämmer överens med andra undersökningar på området, bland annat en som vi själva genomförde 2010 där 8 av 10 tillfrågade vill ha en tydlig ursprungsmärkning för att kunna välja djurvänligt. Men när utredaren föreslår att sänka den svenska djurskyddsnivån till en EU-gemensam så faller ju incitamentet att betala mer för svensk mat. Och i en situation där löneläge, arbetsmiljölagar och andra regler som ger högre kostnader försvinner ett viktigt argument för ett högre pris, nämligen djurskyddet. Vi menar därför att en sänkt djurskyddsnivå inte bara vore en katastrof för djuren utan också fråntar svenska bönder sin allra bästa konkurrensfördel. Det starka djurskyddet bör därför behållas och användas mycket mer i marknadsföringen av produkterna.

Offentlig upphandling

Vi instämmer helt i utredarens syn på att den offentliga upphandlingen måste förbättras. Det som köps in med skattemedel bör självklart stödja en produktion där djurskyddskrav, miljökrav och arbetsmiljökrav går i linje med svensk lagstiftning.

Vår uppfattning är att kommuner och landsting vill ställa tuffa djurskyddskrav men att man, precis som utredaren skriver, uppfattar det som ”krångligt och byråkratiskt”. (s. 123) Därför anser vi det vara mycket välkommet att regeringen nu tagit initiativ till tydligare lagstiftning på området samt en ny upphandlingsmyndighet som ska ge kommuner och landsting stöd kring detta.

Arbetet inom EU och vikten av föregångsländer

Utredningen förespråkar en harmonisering av EU:s djurskyddslagar och att ”EU-nivån ska vara grunden för reglering av djurskyddet i Sverige” (s.78). Detta menar vi vore en katastrof för svenska djur, men vi tror inte heller att det i längden skulle gynna djuren inom övriga EU. En gemensam EU-lag skulle troligtvis hamna strax över nivån hos länderna med sämst djurskydd idag. Om då länder som Sverige och Storbritannien skulle sänka sina lagar till EU-nivå skulle det inte finnas

några föregångsland krav i Europa förutom Schweiz och Norge. Det tror vi i förlängningen skulle leda till en lägre djurskyddsnivå inom hela EU än om det fortsatt kommer att finnas länder som går före. I vårt internationella arbete, inom organisationen Eurogroup for animals, lyfter ofta upp andra länders djurskyddsorganisationer vikten av att ha Sverige som ett föregångsland i arbetet med att påverka det egna landets beslutsfattare. Här har Sverige ett ansvar, inte bara för våra egna djur utan för att få andra länder att följa efter. Därför bör vi inom EU arbeta för minimiregler istället för harmonisering. Att minimireglerna inom EU år 2030 håller den nuvarande svenska nivån vore en mer rimlig vision än den utredningen har.

Kostnader för svenska särkrav

I utredningen lyfts kostnader för svenska särkrav fram. Samtidigt lyfts även att kostnaderna är lägre då djuren är friskare. (s.78) Dock nämns inte att även kraven för svenska arbetare är högre och att vi därmed har högre kostnader i form av högre löner och högre kostnader för arbetsmiljökrav eller arr vårt klimat även kräver helt andra byggnadstyper.

Uträkningarna är dock mycket bristfälliga då flera av dessa dels inte räknat på svenska förhållanden samt inte tillräcklig tagit hänsyn till minskade kostnader beroende på bättre djurhälsa.

Intressant är att kycklingproduktionen står för högst kostnader. Detta trots att det skiljer ganska lite mellan ytan för slaktkycklingar inom EU (max 42kg/m²) och Sverige (max 36kg/m² om man ingår i kontrollprogram vilket majoriteten gör). Dock har Sverige mycket högre krav på livsmedelssäkerhet, framför allt vad gäller salmonella. Detta torde dock vara något som vi i Sverige vill fortsätta värna om.

Målstyrning och ökad flexibilitet i lagstiftningen

Utredningen föreslår att djurskyddslagen ska ändras till att bli mer målstyrd för att underlätta för företagen. Utredaren argumenterar att annars ”upphör produktionen i Sverige och ersätts av import från länder där kraven på djurskydd kan vara lägre” (s.81). Detta argument ekar dock väldigt ihålligt med tanke på att utredaren själv föreslår just ”lägre krav på djurskydd”.

Utredaren för själv fram argument mot målstyrning i form av ökad risk för subjektiva bedömningar samt att ”dagens modell för djurskyddskontroller blir svårare att genomföra” (s.82) Svårigheten i hur en målstyrd lagstiftning ska kunna samordnas då den ska vara EU-gemensam nämner inte utredaren alls, men det kan nog ganska lätt konstateras att det inte skulle vara möjligt med en gemensam tolkning av en målstyrd lagstiftning över hela EU varför konkurrensen då ändå skulle komma att snedvridas i och med olika tolkningar, både inom länderna och mellan länderna.

Vi menar också att nuvarande detaljregler, förutom att de är lättare att tolka för båden den som håller djuren och den som ska utföra kontrollen, är ett bättre skydd för djuren. Även om centimetrar och minuter hit och dit kan diskuteras ska man komma ihåg att dessa är minimimått i lagstiftningen för hur små ytor djur får förvaras på samt maxtider för hur länge ett djur får vara utan tillsyn eller får transporteras. Dessa regler gör det lättare för djurägare, transportörer och andra att skapa en så god miljö för djuren som möjligt. Transparens och förutsägbarhet är också fördelar som torde delas av både djurägare och konsumenter.

Samordning av djurskyddskontroller

Att Jordbruksverket och länsstyrelserna ska fortsätta samordningen av djurskyddskontrollerna (s.75) är mycket positivt.

Utredaren för fram synpunkter från LRF där ”60% var nöjda med djurskyddskontrollerna” men att ”två av tre lantbrukare anser att det är svårt att veta vad som gäller” och att ”sex av tio anser att

reglerna är mycket krångliga” (s.83). Detta visar på att det förenklingsarbete som Jordbruksverket inlett behöver fortsätta samt att både dialogen mellan djurägare och djurskyddskontrollanter behöver öka samt utbildning för djurägare, både från myndigheternas och branchorganisationernas sida.

Konsekvensbedömningar

Under rubriken ”djurskydd” skriver utredaren om problemen som kan uppstå med en målstyrd lagstiftning. Bland annat skriver man att det initialt ”kan komma att öka osäkerheten om vad som krävs för att uppnå målen”. (s. 161) Lösningen för detta är enligt utredaren att en ”målstyrd lagstiftning behöver kompletteras med kontroller som fokuserar på helheten i djurmiljön.”(s.161) Detta menar vi är en oerhört vag formulering som inte på något sätt beskriver hur detta ska gå till i praktiken. Återigen är det önsketänkande snarare än fakta.

Samma problem återfinns under beskrivningen av påverkansarbetet för att höja EU:s gemensamma djurskyddslagstiftning. Här skriver utredaren att det krävs ett ”långsiktigt och kontinuerligt arbete som kräver resurser inom befintliga ramar både från regeringskansliet och berörd myndighet”. (s.162) Utredaren verkar här inte vara medveten om det ”långsiktiga och kontinuerliga” arbete som Sverige utför och har utfört på detta område. Tidigare jordbruks- och landsbygdsministrar som Margaretha Winberg (S) och Eskil Erlandsson (C) har kämpat hårt för djurskyddsfrågorna inom EU men snarare fått lägga kraften på att få behålla svenska särregler som ex. förbud mot religiösa undantag för slakt utan bedövning än att få med övriga medlemsländer på höjda krav. Även många svenska EU-parlamentariker har gjort och gör ett mycket bra arbete med att lyfta djurskyddsfrågorna. Sverige är dock bara ett av 28 medlemsländer och dessutom ett litet sådant. Vår största möjlighet att påverka EU i djurskyddsfrågor är därför att fortsätta vara ett föregångsland och fortsätta påverkansarbetet.

Vidare ifrågasätter vi utredarens påstående om att ”ökade företagsekonomiska kostnader (för kontrollprogram och märkning) kan därmed i högre grad kompenseras via marknaden”. (s.162) Dels har utredaren tidigare påstått att svenska konsumenters betalningsvilja för gott djurskydd inte är tillräcklig (s.76) och dels har utredaren själv visat att det är just det höga djurskyddet som svenskar är beredda att betala för. Således borde en bättre märkning och ökad information till konsumenterna vara lösningen, men med bibehållen djurskyddsnivå.

Vi menar också att Jordbruksverket inte alls kompenseras för alla uppdrag man åläggs i förslaget. Vi ser redan idag hur utrymmet för djurskyddsfrågor minskas inom ramen för myndigheten och att ytterligare tillföra uppgifter utan motsvarande medelstildelning vore mycket olämpligt och troligen inte ens möjligt att genomföra.

För Djurskyddet Sverige

Linda Maria Vonstad, förbundsordförande